

Togetherness

Nidaros domkirke, 22. juli 2026: Minnegudstjeneste etter 22. juli.
Domprost Kristin Moen Saxegaard

Vi har fått et nytt ord i landet vårt denne sommeren. Togetherness. Et ord som rekker lenger enn kvartfinale i VM, forbi enkeltprestasjoner, forbi fotballens begrensinger om den er aldri så rund. Et ord som blir stående etter at folkefesten har lagt seg.

«Dette er det største som har hendt Norge» sa Erling Braut Haaland. Og kanskje hadde han rett. I alle fall om vi bare teller det gode som har hendt oss. Og i alle fall om vi tenker innenfor vår levetid.

Selv var jeg på slottsplassen da fotballheltene våre kom hjem. Midt oppi all gleden og godheten rundt meg, folk med skjerf og flagg, barn på skuldrene til voksne, nasjonalsang og Alt for Norge, heiarop til Nusa og Nyland, så dukket opp et sterkt minne i meg, fra sist gang mange tusenvis av mennesker var samlet, til fellesskap og fred.

Ikke med skjerf og flagg, men med roser i hendene. Ikke til sangen av Alt for Norge, men Mitt Lille Land.

Togetherness. Da vi bar hverandre gjennom en utrolig tung tid. Og selv om det er sant som det ble sagt etterpå, at rosetogene på ingen måte rommet *alt* vi hadde behov for å uttrykke. Så gjorde de til at vi fant sammen. Og hjalp hverandre med å holde fast ved at kjærligheten er sterkere enn hatet og døden.

Jeg var prost i Ringerike og Hole i 2011, der Utøya ligger. Og jeg var på Sundvollen hotell som en del av hjelpeapparatet for alle som kom dit.

Overlevende som kom for å få tørre klær og låne telefon etter å ha svømt i land.

Foreldre og søsken som satt og ventet på å få sin sønn, eller sin søster, identifisert. Selv om de jo allerede visste. Det lå et tungt og stille teppe over Sundvollen hotell. Likevel var det noe godt ved å være der.

En familie jeg snakket med som ikke bodde så langt unna

hadde først reist hjem for å vente, men så kom tilbake igjen. For det var bedre å være der, sammen, tross alt.

Imamen lærte meg noe viktig. «Nå trenger vi hverandre. Nå trenger vi å be. Og Gud hører alle bønner. Det er ingen forskjell på oss.»

I 2011 var vi alle AUF-ere. I 2011 lovte vi hverandre å aldri glemme. Så det aldri skulle skje igjen. Vi stod sammen i togetherness.

.....

Nå har det gått 15 år. Det har allerede gått en liten generasjon. De som ble født i 2011 er blitt like gamle som mange av de som var på Utøya dette året. Nylig konfirmert. På starten av ungdomslivet.

Rett før sommerferien i år var jeg på Lade skole. På besøk hos 9. klasse som skal til Utøya med hvite busser til høsten. Jeg var der for å fortelle om 22. juli. Der ble det tydelig for meg at det er ikke ungdommene som har glemt.

De er bare for unge til å huske. Og likevel er mange av dem engasjerte og tar ansvar. Det er vi voksne, som husker nøyaktig hvor vi var da vi hørte de første nyhetene om bombing i Oslo, det er vi som ikke må glemme. Og vi som har ansvar for å fortelle videre. Ellers har vi ikke holdt løftet vårt. Ellers blir denne svært så dyrekjøpte erfaringen helt forgjeves.

For det er ikke sånn at vi skjønte det en gang for alle da vi stod med rosene i hendene. Fellesskap, omsorg, godhet, rettferdighet arves ikke uten videre. Det må velges hele tiden, og kjempes for - hele tiden. Togetherness er et valg!

.....

Bergprekenen, som ordføreren leste fra, viser oss dette. Jesus som snakker til vennene sine fra berget, nytolker moseloven, lærer dem å be med enkle ord: Vår Far, du som er i himmelen.

«Salige er de fattige i ånden, de som sørger, de ydmyke, de som tørster etter rettferdighet, de barmhjertige, de rene av

hjertet, de som skaper fred, og når dere blir forfulgt for rettferdighets skyld.»

Ordene er blant de godt kjente i Bibelen, og vi lytter gjerne til dem med andektighet. Men Jesu ord er ikke milde og koselige. De er ramme alvor. De snakker inn i en tid og til et folk som slett ikke opplevde at de fattige var nær himmelen eller at de rettferdige fikk sin rett. De levde under okkupasjon i et diktatur, og ord som trøst og rettferdighet var langt fra virkeligheten. Men Jesus gjentar igjen og igjen, ja insisterer! På at godhet, barmhjertighet og fred er det som gir himmelen over livet - her og nå, og en gang der fremme.

.....

Også vi må insistere.

For 15 år etter, er mitt inntrykk av at selv om vi ikke glemmer hvor vi var og hva vi tenkte timen etter at det smalt, så har vi glemt det vi lovte. Vi lovte å insistere på menneskeverdet. Bygge fellesskap og broer.

Likevel skjer det helt hårreisende, at de som er overlevende ikke bare må leve med vonde minner, men stadig opplever hat og hets, fordi de er overlevende.

Vi opplever at ordskiftet mellom oss er blitt hardere, også når vi snakker om sårbare tema som angår enkeltmennesker, som innvandring eller Pride.

Og jeg er sikkert gammeldags, men den økende bruken av karakteriseringer på andres bekostning som liksom er morsomt ment, de stikker. Som kniver. Som når jøde brukes som skjellsord, eller homo er noe en slenger ut for moro skyld. Det skjer i skolegården, men det skjer også i lunsjen på arbeidsplasser. Kanskje er det pirk, men det skaper gnagsår, og store sår, det lager et vi og et dem, det setter noen i utenforskap. Og utenforskap vet vi kan være farlig.

Everyone you meet is fighting a battle you know nothing about. Be kind. Always – er et velkjent sitat fra skuespiller Robin Williams. Så enkelt er det egentlig.

.....

Eller det å framsnakke *togetherness*, gjerne istemt dialekt fra Bryne.

Sommerens store fotballfest gir håp om restart for vårt lille land. Det var følelsen jeg kjente på slottsplassen den kvelden landslaget kom til Norge. Barna som raget over folkemengden på skuldrene til de voksne, et mangfold av folk, etnisiteter, alder, fotballtrøyer, hijaber, gardister og sommerkjoler. Og kongen som var svært rørt.

Men heller ikke en restart på grunn av glede er gjort av seg selv. Hvis *togetherness* ikke bare skal bli et søtt minne, må vi ta det på dypt alvor. Insistere.

Slik siste linje av diktet *Etter 22. juli* gjør, det som står skrevet på bommen til MS Torbjørn som frakter folk til og fra Utøya:

Hei, hei, på tide å stå opp og endre verda!

Amen.